

Af Rolf Hapel

Manden vi elskede at hade

Mit bekendtskab med Henning Gimbel er af nyere dato, men det jeg troede var mit kendskab til ham, strækker sig tilbage til midten af 70'erne. Det var dengang jeg og ligesindede biblioteksskole-studerende i Aalborg betragtede Gimbel som noget nær den værst tænkelige kombination af midtjysk krejler og overensig erhvervsfikseret lederfigur. Dengang var forestillingen om personen Gimbel nært knyttet til hans tidligere virke som biblioteksinspektør i Statens Bibliotekstilsyn. Måske var det den gule farve fra betænkningen om organisationsplanlægning i danske folkebiblioteker, der var smittet af på mit indre billede af Gimbel, eller osse var det de uendelige talkolonner fra rationaliserings-betænkningen og DAU-undersøgelserne, disse alenlange og dybt kedsommelige tidsstudier over biblioteksarbejde, der klæbede til navnet Gimbel.

I min lille del af biblioteksverdenen blev de pågældende undersøgelser betragtet som en særpræget og lettere odios kraftanstrengelse i taylorismens og

det kolde rationales navn. Skulle sådanne undersøgelser overhovedet tjene noget formål, måtte det da være at pine de sidste ressourcer ud af de ansatte. Og vores holdning til ledelse var klar. Den burde kun udøves kollektivt - blandformer af jugoslavisk selvforvaltning og Volvo-management tilsat et let stænk af kinesisk kulturrevolution var populære dengang. Vort faglige engagement lå helt andre steder end i tør bibliometri og hierarkiske ledelsessystemer. Kort sagt, uden nogensinde at have truffet manden var jeg med ungdommens skånselsløse arrogance overbevist om, at jeg aldrig ville komme til at tilhøre Gimbels eventuelle fanskare, og jeg kendte heller ingen andre, der gjorde.

Efter min ansættelse på Frederikshavn Bibliotek i slutningen af 70'erne blev jeg efterhånden klar over, at min egen chef Egon Pedersen og Henning Gimbel talte godt sammen. Begge er de entreprenante typer, handlingens mænd, og sammen med enkelte andre biblioteksledere startede de en reaktion mod den stedmoderlige behandling, som de

(givetvis med nogen ret) mente, at bibliotekslederne fik i Bibliotekarforbundet. Ikke at Henning Gimbel var medlem af forbundet, men alligevel. Stadsbibliotekarernes Samråd var født. Her kunne de lidt større biblioteksledere drøfte fælles problemstillinger uden at skulle trækkes med de små ledere, som jo i virkeligheden ikke rigtig havde forståelse for eller praktisk erfaring med ledelse.

Biblioteksledergruppen var en faggruppe i forbundet og som sådan ikke så interessant for Gimbel. Stadsbibliotekarernes Samråd var set med nutidens øjne måske ikke nogen helt tosset idé, men timing, akronym og persongalleri var alligevel på den tid for stor en torn i øjet på både øvrige biblioteksledere, Bibliotekarforbundet og faget som helhed. Man betragtede initiativet som et splittelsesforsøg, så Samrådet blev udvidet til at omfatte alle biblioteksledere og blev sidenhen til Bibliotekslederforeningen, som vel især på grund af Egon Pedersens salonfæhighed og dygtige formandsskab fik ganske godt fat i sine samarbejdspartnere - ikke mindst KL.

Efter således at have fået stort set hele bibliotekarstanden på nakken for sine fagpolitiske bestræbelser, koncentrerede Gimbel sig om sine egne projekter. Et års tid senere fik han gang i Herning Biblioteks ErhvervsService og endnu et par år gik, før Helos-forsøget kom på benene. Det var virkelig en edb-satsning, der sagde spar-to. På et tidspunkt, hvor en del biblioteksledere stadig kiggede langt efter FAUST-projektet og BiblioteksData-samarbejdet, der mere og mere fortonede sig som et Fata Morgana i ørkenen, kastede Gimbel sin energi ind i et teknologi-projekt, hvis grundidéer og netværksstruktur såmænd er ganske tidssvarende også i dag.

Det lykkedes ham at stable good-will og politisk accept på benene i et hidtil uhørt omfang for et sådan projekt. Over 8 mio. kr. blev der kastet i projektet af statslige, kommunale og private midler over tre år. Og Helos-projektet var noget, der gav genlyd - det blev osse hørt blandt menige bibliotekarer i Nordjylland. Frasagn om Gimbels håndfaste optræden overfor edb-leverandører vakte mod-

stræbende respekt, og det var svært at frakende manden en høj grad af fremadrettethed. At der opstod uenighed mellem evaluatorene af forsøget og forsøgsmagerne i en grad, så resultaterne i evalueringsrapporten blev imødegået af en alternativ rapport, skrevet af medarbejderne og udgivet af Herning Centralbibliotek var blot med til at skærpe interessen og øge underholdningsværdien.

Selv havde jeg som mange andre i slutningen af 70'erne og begyndelsen af 80'erne et noget jomfrunalsk og ambivalent forhold til biblioteks-edb. Vi var på den ene side af den opfattelse, at serviceforbedringer i forhold til publikum var en god ting, dvs. at vi bifaldt automatisering af katalogen med alle de forbedrede søgemuligheder, mens vi på den anden side mente, at edb'ens rationaliseringseffekter stort set var af det onde, fordi de overflødiggjorde arbejdskraft i en tid, hvor arbejdsløshedsproblemet for alvor var begyndt at vise tænder, også i biblioteksverdenen.

Til disse rationaliseringstiltag regnede vi f.eks. udlånskontrol. Herregud, hvis der var problemer med reserveringseftersyn og lignende rutiner, så måtte man vel bare ansætte nogle flere kontormedarbejdere, var vores noget naive og defensive ræsonnement. Senere var en lidt mere offensiv og realistisk tone kommet ind i debatten og med Nyborg-konferencen i 1982, hvor BiblioteksData-parterne skiftede strategi, så søgemodulet blev opprioriteret, følte vi en del af vore synspunkter imødekommet.

Efter at BASIS-adgang blev etableret på mange biblioteker i midtfirserne, blev det evident, at behovet for andre moduler var påtrængende, og selv en tidligere skeptiker som jeg befandt mig sammen med mange andre pludselig i en situation, hvor jeg ikke kunne få isenkrammet hurtigt nok ind på bibliotekerne. Fortrængt var primofirsernes krav om neutralitet over for organisationen og endeløse konsekvensvurderinger af hver eneste stump teknologi, der kom inden for døren. En længe opsparet energi kunne endelig få sin udløsning.

Jeg tror, at der var to primære årsager til, at den begyndende edb-udvikling fik så stor betydning for dynamikken specielt på flere jyske biblioteker. Den ene er, at markante besparelser var en realitet, som man havde måttet se i øjnene, og indførelsen af edb'en var en offensiv måde at løfte organisationen på. Det var jo på det tidspunkt, at bibliotekerne for alvor bevægede sig ud af den lidt torneroseagtige hendøsen, som nærmest automatiske fremskrivninger af budgetter havde betydet. Set i denne sammenhæng var edb'en blot en af flere måder, hvorpå kreativiteten kunne udfolde sig. En lang række af forsøg og formidlingsmæssige idéer begyndte at se dagens lys efter en stagnationsperiode. Den anden årsag var, at der opstod brud i personalets kvalifikationsprofil, visse personer greb chancen og blomstrede efter kort tid som superbrugere og helt nye statusmønstre blev synlige med deraf følgende bevægelse.

For Henning Gimbel må dette attitudeskift hos store dele af faget have givet anledning til en del »Hvad sagde jeg«- oplevelser. Jeg har nu aldrig hørt ham omtale det i hoverende vendinger. At han satte yderligere pres på faget ved i 1988 at introducere et markant element af private entreprise i form af en udviklingsaftale mellem Herning Bibliotek og Dansk Data Elektronik a/s om et nyt bibliotekssystem, passede ham utvivlsomt fint - han har nok godtet sig over den rungende klang af dette helt nye markedssignal i den stadig ekstremt planøkonomisk orienterede danske folkebiblioteksverden.

Den nyansatte udviklingschef Egon Hansen gik tilsyneladende godt i spænd med Gimbel og var i høj grad manden, der satte turbo på samarbejdet med DDE. Dette firma var jo lavet af folk, der var hoppet af fra Kommunedata, og det lykkedes på forbløffende kort tid DDE at fremstå som et konkurrencedygtigt alternativ til Kommunedata på biblioteksområdet. Få år senere måtte Kommunedata kaste håndklædet i ringen i kampen om udviklingen af et dansk bibliotekssystem ved at skrotte sit eget ufærdige system og indgå en aftale om at markedsføre DDE's system under navnet UNIMASTER. DDE opsagde i 1995 samarbejdsaftalen

med Kommunedata, formentlig under indtryk af Kommunedatas kraftige flirten med en amerikansk leverandør af bibliotekssystemer. Siden måtte Kommunedata opgive satsningen på det amerikanske system og markedsfører nu udelukkende det PC-baserede MicroMaster-system.

For tiden er situationen på den betydelige del af markedet for bibliotekssystemer, som beherskes af de to firmaer, altså noget uklar. Det drejer sig trods alt om noget, der ligner 70 % af folkebiblioteksmarkedet, målt på antallet af licenser. Kommunedata har på intet tidspunkt demonstreret overbevisende evner til selv at skabe et bibliotekssystem (når man ser bort fra MicroMaster), og rygterne om DDE's økonomiske nedture har været tilbagevendende over årene. Set fra sidelinien ser det stadig ud til, at Kommunedata har pengene, og DDE har systemet.

Midtfirsernes og min egen gryende forståelse for den taktiske værdi af Herning Centralbiblioteks initiativer på ErhvervsService-området var - sammen med en stadig mere klar fornemmelse af, at forestillingen om det samvirkende bibliotekssystem ikke udelukker en sund konkurrence på idéer og udvikling bibliotekerne imellem - også med til at nuancere mit billede af Gimbel. Og da jeg havde fornøjelsen at overvære ordvekslingen fra talerstolen mellem Gimbel og Stadsbibliotekar Børge Sørensen på biblioteksledermødet på Nyborg Strand i 1988, steg han endnu adskillige grader i min agtelse. I en debat om BiblioteksCentralens fremtid, hvor Gimbel køligt forudsagde en snarlig bankerot - og ret fik han jo halvandet år senere - afslørede han en side af sig selv, som jeg endnu ikke selv havde stiftet bekendtskab med.

Nok havde jeg forlængst måttet anerkende mandens uomtvistelige klarsyn, energi og evner på det faglige område, men at han også besad en herlig form for underdrejet humor, var endnu ikke blevet åbenbaret for mig. Børge Sørensen havde i et spirituelt og morsomt indlæg givet et par hug til de jyske marodører for deres manglende vilje til at bidrage til fællesskabet og erindrede sin tid som

bogopsætter i Skjern under Gimbel. Med let ironi kom han ind på den beskedne timeløn på to kroner, hvortil Gimbel tørt replicerede: »Du var det værd, Børge!«. Siden har jeg konstateret, at Gimbel i den form for replikskifter befinder sig som en fisk i vandet.

Efterhånden har en vis form for fascination af personen Gimbel grebet mig. Ud over de kendte holdninger og egenskaber, der handler om hans liberalistiske idéer udsprunget af det midtjyske krejlersind - jo, jeg ved godt, at manden stammer fra Fyn, men han har en jydenatur - om hans handlekraft og mod, om hans på en gang konservative og fremsynede bibliotekssatsninger, besidder han også evnen til uden store armbevægelser og mimik at gøre sig hørt og forstået ved sin intense stemmeføring og sit engagement. Jeg har flere gange oplevet ham omkring et mødebord, og det lykkes ham at fastholde og koncentrere opmærksomheden ved at tale ganske lavmælt, så folk til sidst læner sig ind over bordet for at høre, hvad han siger. Det er ikke kun et kommunikationstrick, der er tydeligvis udstråling og intelligens forbundet med personen.

Han fremstår for mig som et i sjælden grad selvstændigt individ. Han er egen, som vi siger oppe nordpå. Jeg ser ham lidt som et gyroskop. En gang sat i omdrejninger og retningsstabiliteten er uanset ydre påvirkninger intakt. Det var med Gimbels egne ord ikke særlig morsomt at være biblioteksleder af hans natur og statur i 70'erne og de tidlige 80'ere. Det var dengang, han af en kendt biblioteksleder blev beskrevet som et fremtrædende eksemplar af racen jysk korthår. Han var i den grad ude af sync med tidsånden generelt - dog sikkert i harmoni med ledende kredse i Herning og omegn.

Man må til gengæld sige, at tiderne har ændret sig i retning af langt større accept og anerkendelse af Gimbels store betydning for biblioteksudviklingen i Danmark. Og for mit eget vedkommende føler jeg mig privilegeret ved at have lært personen Gimbel at kende og værdsætte ham som den i ordets bedste forstand store original, han er. Måske er det bare fordi, jeg er blevet ældre, - hvem ved?